

Asia: VN/21073/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

NYT ANNETTAVALLA LAUSUNNOLLA KORVATAAN 26.1.2022 LAUSUNTOPALVELUUN TEHTY MERKINTÄ.

Oikeusministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyvistä laeista. Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virasto, johon koottaisiin oikeusministeriön hallinnonalalla toimivien Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin, konkurssiasiamiehen, kuluttajariitalautakunnan, lapsiasiavaltuutetun toimiston, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan, Onnettomuustutkintakeskuksen, tasa-arvovaltuutetun toimiston, tiedusteluvalvontavaltuutetun, tietosuojavaltuutetun toimiston, vanhusasiavaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston tuki- ja hallinto-palvelut. Viranomaiset säilyttäisivät virastossa itsenäisyytensä ja nykyisen tehtäväalansa.

Kiitän mahdollisuudesta lausua luonnoksesta.

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että lain valmistelun yhteydessä erityisviranomaisten esittämiä huomioita on otettu hyvin huomioon. Tietosuojavaltuutetun asian valmistelun aikaisemmassa vaiheessa antamassa lausunnossa (29.2.2021) esitetty on pääosin otettu huomioon hyvin nyt lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä. Tietosuojavaltuutettu pitää erittäin positiivisena, että viranomaisten itsenäisyyttä ja riippumattomuutta koskeviin näkökohtiin on kiinnitetty esityksen valmistelussa erityistä huomiota.

Vaikka hallituksen esitysluonnoksessa on otettu huomioon lähtökohtaisesti hyvin viranomaisen itsenäisyys ja riippumattomuus, kiinnittää tietosuojavaltuutettu edelleen huomiota jo aiemmin esittämäänsä tietohallintopalveluista.

Lausuttavana olevassa luonnoksessa esitetysti lain 3 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan hallintopalveluyksikön tehtävänä olisi erityisesti huolehtia viraston tietohallinnon palvelusopimuksista ja yhteisten tietohallintopalvelujen hallinnasta ja kehittämisestä. Sanotun lainkohdan perusteella ei ole aivan selvää, tarkoitetaanko lainkohdalla sitä, että 1) hallintopalveluyksikön tehtävänä olisi huolehtia Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston tietohallinnon palvelusopimuksista vai 2) kunkin erityisviranomaisen omista tietohallinnon palvelusopimuksista. Tietosuojavaltuutettu kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 50) todettuun. Perusteluiden mukaan ”[n]yt sopimuksen viranomaisten puolesta on neuvotellut oikeusministeriö, jatkossa sopimusosapuolena viranomaisten puolelta olisi siis viraston hallintopalveluyksikkö”. Perustelutekstiä tulisi tarkentaa tältä osin siten, että siitä kävisi selvästi ilmi, että sopimusosapuolena olisi Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virasto eikä hallintopalveluyksikkö. Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan hallintopalveluyksikkö voisi koordinoita neuvotteluja yhdessä muiden viraston rekisterinpitäjien kanssa. Se ei kuitenkaan voisi tehdä sopimusta ilman erityisviranomaisten valtuutusta / lupaa.

Luonnosesityksestä ei varsinaisesti käy ilmi se, miten ICT-sopimukset käytännössä tehtäisiin. Tietosuojavaltuutettu korostaakin, että erityisviranomaisilla itsellään tulisi olla tosiasiallista päätösvaltaa hankittaessa ICT-palveluita, eikä tällaisia palveluja tulisi hankkia ilman erityisviranomaisen lupaa tai valtuutusta. Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan ratkaisussa, jossa virasto olisi kokonaisuudessaan sopimusosapuoli ja jossa erityisviranomainen voi halutessaan valtuuttaa hallintopalveluyksikön edustamaan sitä, saavutettaisiin parhaalla tavalla hallintopalveluyksiköllä tavoiteltu toiminnan tehostaminen ja samanaikaisesti varmistettaisiin, ettei viranomaisen itsenäisyys ja riippumattomuus vaarannu. Lausuttavana oleva 3 §:n 2 momentin 4 kohta voitaisiin muotoilla esimerkiksi seuraavasti: ”tukea viranomaisia tietohallinnon palvelusopimuksia koskevista asioista ja yhteisen tietohallintopalvelujen hallinnassa ja kehittämisessä”.

Mikäli hallintopalveluyksikkö huolehtisi kunkin erityisviranomaisen asianhallintajärjestelmistä ja niiden ylläpidosta, sisältäisi tämä erinäisiä haasteita. Erityisviranomaiset rekisterinpitäjinä vastaavat suorittamansa henkilötietojen käsittelyn tietosuojasta, mikä tarkoittaa myös, että rekisterinpitäjät vastaavat käyttämiensä ICT-palveluiden tietosuojan tasosta. Jos hallintoyksikkö kuitenkin tosiasiallisesti päättäisi tietyn laitteen tai ohjelmiston hankinnasta, rekisterinpitäjäksi katsottavan erityisviranomaisen ei voida katsoa tosiasiaa päättäneen millä keinoin henkilötietoja käsitellään. Haasteeksi tällöin muodostuisi esimerkiksi sen määrittely, mikä taho milloinkin vastaisi yleisessä tietosuojasetuksessa säädettyjen velvoitteiden noudattamisesta. Unionin tuomioistuin on asiassa C-272/19 (VQ v. Land Hessen, 9.7.2020) antamassaan ratkaisussa arvioinut tuomioistuimen riippumattomuutta suhteessa tietojenkäsittelykeskukseen. Viittaa tässä yhteydessä myös apulaisoikeuskanslerin tietosuojavaltuutetun toimistoa koskevassa ratkaisussa (OKV/123/70/2020, annettu 27.12.2021) viranomaisen käytössä olevasta asianhallintajärjestelmästä todettuun.

Varjokari Laura
Tietosuojavaltuutetun toimisto